

Diskontinuita a čas

Teoretičtí fyzikové dnes jakoby samozřejmě mluví o nejmenších kouscích času, a vyvozují to z kvantové teorie. Někteří to dovádějí až do tak absurdních důsledků, že uvažují o tzv. chrononech; to je jeden z krajních důsledků myšlenky atomismu, která je sice stará, ale v poslední době zřejmě mezi teoretickými fyziky velmi oživila. (Podobně začali někteří mluvit o gravitonech, což by měly být nejmenší „částičky“ snad gravitačního „působení“ – nebo snad „pole“?) Myšlenka zrnitosti času je však silně povážlivá, protože je příliš těsně spjata s matematizací, a ta nezná nic jako „směr“ časové posloupnosti: matematicky vyjádřen může určitý postup jít „kupředu“ stejně tak dobře jako „zpátky“. To však znamená, že žádná matematická teorie nemůže postihnout čas jako čas, nýbrž že v nejlepším případě se může pokusit některé je struktury simulovat (přiblížit se modelem skutečnosti). V jistém smyslu ovšem je „čas“ opravdu „diskontinuitní“, ale platí to jen o času obecném jakožto „poli“, jež vzniká a je živeno skutečnými „částičkami“ času, nerozlučně spjatými s „pravými událostmi“ (jejichž událostné dění vytváří kolem sebe – tj. v nejbližším i vzdálenějším okolí – jakási „pole“, jež se navzájem prostupují či prolínají a vytvářejí tak onen „obecný čas“, vždy jenom místní a tedy místně v něčem odlišný či specifický – tedy nemající jedinou společnou „přítomnost“). Nu, a tak je snad zřejmé, že obecný čas nevzniká „skládáním“ skutečných „částiček“ událostného času, nýbrž spíše jejich spolubytím, vzájemným prostupováním a snad něčím jako slučováním až srůstáním. Tak jako obecný čas není „hromadou“ jednotlivých událostních časů, tak ani svět není hromadou („skladištěm“) věcí (ovšemže ani událostí). A to má právě zásadní důležitost pro náležité porozumění tomu, čemu jsme si navykli říkat „náhoda“ nebo „nahodilost“: v každém aktuálně přítomném okamžiku představuje stav „okolního světa“ (resp. osvětí) jakýsi pórovitý soubor „okolností“, který by sice měl jakousi svou relativní „setrvačnost“ (či „dynamiku“), do jejíchž „pórů“ je možno jakoby zasáhnout aktivním vložem čehosi nového, na nic z dosavadních daností neredukovatelného. A to zároveň vždycky znamená jakousi malou nebo větší proměnu nejen dění subjektivního (spjatého s jedním subjektem), ale i dále jdoucího, často přes ovlivnění jiných subjektivních aktivit.

(Písek, 150102-3.)